

บริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยฮ่อ
บ้านแซงบาดาล ตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

Social context and cultural identity changes of the Thaiho ethnic group
Ban Sang Badal Sang Badal Subdistrict, Somdet District,
Kalasin Province.

[Received: November 22, 2022; Revised: December 23, 2022;

Accepted: December 23, 2022]

โสภณ มุลทา

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Sopon Mulha

Department of Public Administration

Faculty of Liberal Arts

Kalasin University

พรพิมล พิมพ์แก้ว

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Pornpimon Pimkaew

Department of Public Administration

Faculty of Liberal Arts

Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Sopon Mulha, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University.

62/1 Tambon Kalasin, Amphoe Muang, Kalasin, 46000 Thailand.

Email: Sopon.mu@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบริบททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ชาวไทยญ้อ ตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ อพยพมาจากเมืองคำม่วนเข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ สภาพทางด้านภูมิศาสตร์อาศัยใกล้แหล่งน้ำ เพื่อทำการเกษตรและการอุปโภคบริโภค สภาพทางด้านเศรษฐกิจประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก สภาพด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสังคมแบ่งปัน ความเป็นอยู่เรียบง่าย ส่วนในทางด้านวัฒนธรรมนั้น ยึดถือปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 ในวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงในด้านอาหาร ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต บทบาทเพศ และการสร้างบ้าน โดยมีสาเหตุมาจากโลกาภิวัตน์และการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ ในส่วนของแนวทางการสืบทอดมีการอนุรักษ์และส่งเสริมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นหลักปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อให้คงอยู่สืบไปในสังคม

คำสำคัญ: บริบททางสังคม; ชาติพันธุ์; การเปลี่ยนแปลง; การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study the social context of the Thai Yho ethnic group, 2) to study the changes and causes of lifestyle changes of the Thai Yho ethnic group, 3) to study ways to preserve the cultural identity of the Thai Yho ethnic group. A sample of 30 key contributors aged 50 years or older. Collect data by in-depth interviews. Analyze the information obtained from the interview. It uses relevant theories and research as a guide to analyze data. The results showed that the Thai Yho ethnic group migrated from Khammoon town to live in Sang Badal subdistrict. Somdet District, Kalasin Province Geographically, they live near water bodies for farming and consumption. Economic conditions primarily engaged in farming. Social and cultural conditions are shared societies. There is a simple well-being. Culturally, the 12 Cong 14 lifestyle has changed in terms of food, language, dress, culture, traditions, lifestyle, gender roles, and homebuilding, caused by globalization and national development. This has resulted in new lifestyle modifications. As part of the inheritance approach, the traditional way of life that is the practice of the Thai Yho ethnic group is preserved in society.

Keywords: Social context; Ethnicity; Change; Preserving cultural identity

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ที่ประกอบขึ้นจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกันไปในพื้นที่ต่างๆ สืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย และเมื่อกาลเวลาผ่านไป กลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ เหล่านี้ ได้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียง เกิดเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม จนหลอมรวมขึ้นมาเป็นสังคมไทย ที่มีทั้งความเป็นเอกภาพและความแตกต่างหลากหลายในขณะเดียวกัน

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องเชื่อมตนเองเข้ากับสังคมโลก กระแสความทันสมัยและอิทธิพลทางวัฒนธรรมของต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติตะวันตก ได้แผ่ขยายเข้ามาอย่างต่อเนื่องจากทุกทิศทาง สภาพเศรษฐกิจของประเทศเกิดการขยายตัวอย่างก้าวกระโดด ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ได้ทำลายกำแพงวัฒนธรรม พร้อมไปกับการค่อยๆ แทรกซึมค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมที่มีแนวโน้มเกื้อหนุนต่ออุดมการณ์แบบทุนนิยมตะวันตก ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบและถูกรุกให้เสื่อมคลายความสำคัญและค่อยๆ หดบดหายไปจากสังคม อัตลักษณ์ของชุมชนในหลายๆ ด้าน ต้องถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาเพื่อความทันสมัย นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้าย และการเดินทางข้ามพรมแดน รัชชาติเพื่อจุดหมายต่างๆ มากยิ่งขึ้น (สมิง จารย์คุณ, 2557) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนต่างๆ จะถูกรุกคืบแทรกแซง ครอบงำ และทำให้ด้อยอำนาจ ต้องยอมรับ อิทธิพลจากภายนอก และต้องปรับเปลี่ยนตนเองทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตามทิศทางการพัฒนาแต่เชื่อว่าชุมชนเหล่านี้จะยอมถูกครอบงำจากอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอก แต่ชุมชนเหล่านี้ กลับพยายามดิ้นรนต่อรองหาวิธีการในการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวด้วยวิธีการอันหลากหลาย เพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับตัวเอง ให้ยังคงสามารถดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษให้ คงอยู่ได้ต่อไป (วรมธ ยอดนุ่น, 2548)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเลือกศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อตำบลแขงบาลดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่ความโดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อที่มีวิถีชีวิต สภาพทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่ยังคงยึดถือจารีตประเพณีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนอย่างเหนียวแน่น เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบริบททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อตำบลแขงบาลดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ว่ามีสภาพบริบทชุมชนทั่วไปอย่างไร การเปลี่ยนแปลงและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบลแขงบาลดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร และแนวทางการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ชาวไทยญ้อ ตำบลแขงบาลดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

เพื่อต่อรองกับกระแสการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ และการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับชุมชนของตนเอง อย่างไรก็ตาม อีกทั้งยังเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยน้อยให้แพร่หลายอีกด้วย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาบริบททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยน้อย ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยน้อย ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยน้อย ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

1. แนวคิดและความหมายของอัตลักษณ์

คำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรมแต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป หรือ สากลกับสังคมอื่นๆ (โชติกา ศรีประเสริฐ, 2554) โดยส่วนใหญ่คนไทยยังนิยมใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ในความหมายว่า ลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่ เหมือนใครอย่างกว้างขวาง ส่วนคำว่า “อัตลักษณ์” นั้นมักจะใช้ในวงแคบๆ เช่น แวดวงวิชาการเท่านั้นและบางครั้งก็ใช้แบบมีความหมายโดยนัย (แฝง) เช่น “เอกลักษณ์” เป็นสิ่งตายตัวไม่สามารถ เปลี่ยนแปลงได้ส่วน “อัตลักษณ์” สามารถเปลี่ยนแปลงได้ มีหลายสิ่งตามความจริงที่ปรากฏต้องดู หลายๆ ด้าน หลายๆ มิติของสิ่งนั้น (ครูไทยเพื่อศิษย์, 2554)

สรุปคำว่า เอกลักษณ์ คือ ลักษณะเฉพาะตัวหรือ ลักษณะที่แสดงความเป็นอย่างเดียวกันของคนในสังคมซึ่งแตกต่างจากลักษณะร่วมของคนในสังคมอื่นๆ ส่วนคำว่า อัตลักษณ์หมายถึง ความเป็นตัวตนที่แตกต่างจากสิ่งอื่นใดสามารถบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ ได้ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา เป็นต้น และข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดจากสองคำนี้คือ “เอกลักษณ์” เป็นสิ่งตายตัวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ส่วน “อัตลักษณ์” นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

2.แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีอัตลักษณ์ เป็นแนวคิดที่ทำให้เข้าใจ สถานภาพและบทบาททำให้บุคคลมีรูปแบบเฉพาะตน (Individual Form) โดยบทบาทที่บุคคลแสดงออกเกิดจากการมีความคิดเกี่ยวกับตนเองที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่เรียกว่าอัตลักษณ์

ในทางสังคมวิทยาจึงนิยามคำว่า อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง การรู้คิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคลในเรื่องของบทบาทและตำแหน่งในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล อัตลักษณ์คือสิ่งที่บุคคลให้ความหมายทางสังคมที่คนซึ่งอยู่ในบทบาทเดียวกันมีร่วมกัน (Shared Social Meanings) อัตลักษณ์มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นผลผลิตทางสังคม (Social Products) กล่าวคืออัตลักษณ์ถูกรูป และดำรงรักษาผ่านกระบวนการทางสังคม 3 ประการ คือ

1.1 การนิยาม (naming) หรือให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตน ตามการแบ่งประเภทต่างๆ ทางสังคม (locating the self in social categories) เช่น เพศ อายุอาชีพ เป็นต้น

1.2 การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตามการแบ่งประเภทต่างๆ ทางสังคม เช่น การที่นักเรียนไปปรึกษาด้านการเรียนกับครูแนะแนวทั้งสองฝ่ายแสดงออกตามอัตลักษณ์ทางสังคมของตน นักเรียนอาจแสดงความสุภาพเรียบร้อยในขณะที่ครูแนะแนวแสดงความสนใจตามบทบาทครูแนะแนว เป็นต้น

1.3 การแสดงตน โดยการประนีประนอมหรือยืนยันการให้ความหมายและการแสดงพฤติกรรมตามประเภทต่าง ๆ ทางสังคม เช่น การที่ครูแนะแนวแสดงออกตามอัตลักษณ์ของตนเมื่ออยู่ในโรงเรียนซึ่งต้องประนีประนอมบทบาทอื่นๆ จากที่บ้านเพื่อมาแสดงบทบาทครูแนะแนวในโรงเรียน

2. อัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นการให้ความหมายกับตนเอง (Self - Meaning) กล่าวคือ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เราได้มาจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งและอัตลักษณ์เกิดขึ้นบนพื้นฐานความคล้ายคลึงและความแตกต่างของบทบาทเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทอื่น ๆ เช่น ในขณะที่ครูแนะแนวปฏิบัติงานให้การปรึกษาแก่ นักเรียน ครูแนะแนวแสดงอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกคนอื่น การรักษาความลับ ฯลฯ ในขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ดังกล่าวก็แตกต่างกันเมื่อแต่ละคนไปแสดงบทบาทอื่น

3. อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (reflexive) มีประเด็น สำคัญ 2 ประเด็น ประเด็นแรก อัตลักษณ์เป็นสัญลักษณ์หมายความว่า คนที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน มีการแสดงออกในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นเหมือนกัน เช่น อัตลักษณ์วิชาชีพครูแนะแนวเกี่ยวกับการ ช่วยเหลือนักเรียนในการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ส่วนประเด็นหลัง คืออัตลักษณ์เป็นผลสะท้อนกลับ หมายถึง การใช้อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่อ้างอิงในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกันและกัน เช่น การแสดงออกของครูแนะแนวเมื่อให้คำปรึกษานักเรียน

ครู แนะนำตระหนักในบทบาทของผู้อำนวยให้แก่นักเรียน ได้แก่ ปัญหาของตนเอง การแสดงออก ดังกล่าว เป็นผลสะท้อนจากการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนดังนั้นจึงสรุปได้ว่าอัตลักษณ์หมายถึง ความนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะตนของบุคคลในการแสดงออก เพื่อติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตาม โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ที่บุคคลดำรงอยู่ เนื่องจากนั้นลักษณะเป็นความนึกคิดเกี่ยวกับ ตนเองจึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเป็นเครื่องกำหนด พฤติกรรมของบุคคลเพราะคนเรายอมกระทำไปตามความคิด หรือโนภาพว่าตนเองเป็นคนเช่นไร (ออมเดือน สดมณี. 2540: 60)

ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547: 33) แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Individual Identity) และ อัตลักษณ์รวมของกลุ่ม (Collective Identity) ในระดับปัจเจกบุคคล หนึ่งอาจมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง ในขณะที่อัตลักษณ์รวมก่อให้เกิดความสงบอยู่ร่วมกันของกลุ่ม และไม่สามารถแยกออกจากการกระทำหรือละทิ้งสถานภาพของปัจเจกในกลุ่มได้ประเภท ของอัตลักษณ์มี 2 ระดับคือ อัตลักษณ์บุคคล (Personnel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity)

ธงชัย สมบูรณ์ (2549: 44) กล่าวว่าอัตลักษณ์ของบุคคลเป็นการมองตนเองของแต่ละ บุคคล ซึ่งมีหลายมุมมองขึ้นอยู่กับบทบาทของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันออกไปโดยอัตลักษณ์อาจแบ่ง ได้เป็ น 5 ประเภท ดังนี้

1. อัตลักษณ์ ระดับปัจเจกบุคคล (Individual Identity) คือ การมองตนเองในหลายแง่มุม
2. อัตลักษณ์ ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) หมายถึง กระบวนการสร้างจิตสำนึก รวบรวมกันของ กลุ่มสังคม โดยจะทำให้เห็นความแตกต่างในแต่ละกลุ่มสังคมที่อาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มสังคมเพื่อสร้างระบบวัฒนธรรม เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมี บทบาท ในการสร้างและปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์โดยตรง
3. อัตลักษณ์องค์กร (Corporate Identity) คือ การแสดงออกของลักษณะเฉพาะตัวของ องค์กรที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรม การใช้สัญลักษณ์ และการสื่อสารขององค กร (ธงชัย สมบูรณ์. 2549:45)
4. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) คือ อัตลักษณ์ทางสังคมจะควบคู่ไปกับอัต ลักษณ์ วัฒนธรรมโดยอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นผลผลิตที่สั่งสมมาจากการใช้วาทกรรม (Product of Discourse) ส่วนกับอัตลักษณ์วัฒนธรรม จะเป็นเรื่องของตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะเป็นผลผลิตทาง วัฒนธรรม (Cultural product) เช่น อาหารไทย รำไทย (ธงชัย สมบูรณ์ 2549:46;อ้างอิงจาก Barker 2001)
5. อัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) คือ วิธีชีวิตวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นถึงคุณลักษณะเด่นที่มีอยู่ในตัวตนหรือในกลุ่มโดยแสดง ลักษณะเฉพาะที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อ ชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ สิ่ง

ที่ยังดำรงอยู่และยึดถือ ปฏิบัติสืบมาล้วนเป็นสิ่งดีงามที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมของตนอันเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และในผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มชนจนเกิดความเด่นชัด และมีความสำคัญของกลุ่มที่โดดเด่นและแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ

ผู้วิจัยสรุปความที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มไว้ ดังนี้ วิถีชีวิตวัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิก และลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต แต่ละแบบพฤติกรรมในการ เสาสังคม การบริโภค การแต่งตัว ล้วนเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบการดำเนินชีวิตจะถูกดำเนินเป็น อุปนิสัยเป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น กลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์ บริโภคข้าวเหนียว การถือกระติบข้าวเหนียวมาทำงานทุกวันนั้นเป็นตัวชี้บ่งว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีบริโภคที่เป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มอย่างเด่นชัด ด้านการดำรงชีวิตกับการสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นการดำรงชีพแบบพื้นบ้านโดยการแลกเปลี่ยนของกินของใช้กัน ภายในชุมชน การทำไร่ ทำนา เพื่อการเก็บไว้รับประทานเอง ถ้าเหลือจากนั้นจะนำมาขายหรือแลกเปลี่ยนผลผลิตจากบ้านอื่น ๆ ที่ต้องการซึ่งเป็นวิถีที่ไม่ต้อง แยกชิงกัน การหาเลี้ยงชีพด้วยการเก็บของป่าหรือปลูกพืชผักไว้รับประทานเองก็เป็นสิ่งที่ทางกลุ่มชาติพันธุ์ปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์

ระเบียบวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุบล บ้านแขงบาตาล ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่ทำการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกพื้นที่ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุบล ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องด้วยพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน อาศัยอยู่ รวมถึงมีการอนุรักษ์ในความเป็นชาติพันธุ์ไทยอุบลไว้อย่างเด่นชัดและเหนียวแน่นในความเป็นสังคม วัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุบล

ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้จำแนกผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุบล บ้านแขงบาตาล ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 20 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุบล จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 คน รวม 30 คน โดยในส่วนของผู้ให้ข้อมูลนั้นได้มีการเลือกจากบุคคลที่เป็นปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในชุมชนบ้านแขงบาตาล ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในส่วนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนนั้นก็เลือกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุบล จังหวัดกาฬสินธุ์

เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview Guide) มีการประเมินการตรวจสอบเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ในส่วนของแบบสอบถามนั้น ที่เน้นความหลากหลายและความครอบคลุมของข้อมูลโดยพิจารณาจากคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกันภายในบริบทวิถีชีวิตของคนในชุมชนหรือเป็นการมองความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์นั้นทั้งหมด โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ การจดบันทึกภาคสนาม เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. การสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ทั้งในลักษณะการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลตามแนวทางการสัมภาษณ์

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะใช้การสังเกตการณ์โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

3. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non -Participant Observation) โดยสังเกตการณ์จากข้อมูลในวิถีชีวิตประจำวัน ในกิจกรรมทางศาสนาในชุมชน การประกอบอาชีพ รวมถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและสภาพทั่วไปของชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทำการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลครบทุกด้านและมีความสมบูรณ์มากที่สุดในการศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์และการสร้างโอกาสของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยจะใช้วิธีการแบบ Snow Ball ระดับประชาชน (ชุมชน) ระดับหน่วยงาน (ภาครัฐและเอกชน) เข้ามาช่วยเพื่อให้ได้แหล่งข้อมูลและสามารถคัดเลือกตัวผู้ให้ข้อมูลได้

- 3.5.1 การศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นการค้นคว้ารายงานการศึกษาและมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เอกสารทางวิชาการ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากห้องสมุด หรือสื่อทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในเรื่องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยต้องเข้าไปเป็นแนวทางการศึกษาและเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บมาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วมแล้ว ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลเมื่อพบข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้รู้รายอื่น ๆ เพิ่มเติม หลังจาก

การวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะเปรียบเทียบข้อมูลกับส่วนอื่น ๆ มีการแยกและจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อเปรียบเทียบหาความเหมือนของข้อมูลหรือความแตกต่างของข้อมูลแล้วจึงเปรียบเทียบวิเคราะห์ระหว่างข้อมูลแต่ละหมวด และหาความสัมพันธ์ทั้งระบบโดยใช้ทฤษฎีเป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์และสรุปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์รายวัน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในแต่ละวันสิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาตรวจสอบโดยการเขียนจัดหมวดหมู่เพื่อตรวจสอบหาความสมบูรณ์ทุกวัน หากมีข้อมูลบางส่วนที่ตกหล่นจากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยก็จะสามารถทราบและนำเอาคำถามนั้นที่ตกหล่นไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้อีก ในกรณีที่มีความขัดแย้งของข้อมูลผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำและสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้กระบวนการสามเส้าในการตรวจสอบข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลรวม เป็นการวิเคราะห์หลังจากที่เก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้วโดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์รายวันแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยวิเคราะห์ตามแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และใช้กระบวนการสามเส้าในการตรวจสอบข้อมูลในภาพรวม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำและสมบูรณ์ของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการการวิจัยบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุ้อ บ้านแขงบาตาล ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. บริบททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุ้อ ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 ประวัติการอพยพย้ายถิ่นฐานไทยอุ้อ ตำบลแขงบาตาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอุ้อได้อพยพมาจากเมืองคำม่วน สปป.ลาว เนื่องจากทาง สปป.ลาวมีเหตุสงคราม และมีการกวาดต้อนเอาไพร่พล เอาคนมาอยู่ด้วย (แตกเซอะ แตกเสื่อ - แตกบ้านแตกเมือง) มาตั้งหลักปักฐานที่ บึงกระดาน (ต่อมาเปลี่ยนเป็น บ้านบึงบาตาล บ้านหนองแขง) ต่อมาเกิดโรคไข้ดำช เจ้าเมืองบึงบาตาล จึงชวนพี่น้องย้ายมาที่ “กุดดอกซ้อน เปลี่ยนเป็น หนองเชียงหนู”

จากนั้นมา พระศรีสุวรรณ (ท้าวบัว ผู้มาตั้งรกรากคนแรก) ได้เสียชีวิต จึงมีการตั้งพระศรีสุวรรณขึ้นอีก ท้าวเจ้า ท้าวบุญมี ท้าวโคตร จากนั้นมา บ้านแขงบาตาลถูกยุบไปเนื่องจากพื้นที่ไม่ใหญ่มาก ประชาชนที่อาศัยอยู่แขงบาตาล มีการย้ายออกไป อยู่หลายที่ ได้แก่ กลางหมื่น และในเมืองกาฬสินธุ์

จากคำม่วน เป็นสายเดินทางมาจากพี่น้อง 3 ครอบครัว ผู้ที่นำพามา คือ พระศรีสุวรรณ ท้าวบัว (พระคำแดง - เจ้าเมือง) สายหนึ่งไปสกลนคร สายหนึ่งมาแขวงบาดาล (มาที่นี่ ประมาณ 1,500 คน) อีกสายไป ท่าซอนยาง (ญ้อ-ภาษาเดียวกันกับแขวงบาดาล) ไปอยู่ตามลำชี เนื่องจากบ้านเก่าใกล้น้ำ มีช้าง ม้า วัว ควาย เป็นพาหนะ

1.2 สภาพทางด้านภูมิศาสตร์

1.2.1 แหล่งน้ำ

ตำบลแขวงบาดาล มีห้วยสังเคียบเป็นแหล่งน้ำหลักสำคัญ ผ่านใจกลางหมู่บ้านที่ไหลมาจากเทือกเขาภูพาน ลงสู่เขื่อนลำปาว มีหนองตะไคร้ และหนองกุดเวียน เป็นแหล่งน้ำสำคัญอีกแห่งของชุมชน ประโยชน์จากแหล่งน้ำนี้ใช้เพื่อทำมาหากิน ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ โดยจะเห็นได้จาก หากขุดดินลงไป เพียง 3 เมตร จะพบกับบาดาล ได้แล้ว ปัจจุบันมีอ่างเก็บน้ำห้วยสังเคียบ เป็นแหล่งน้ำสำคัญ ของชุมชน ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 บ้านเหล่าภูพาน

1.2.2 ภูเขา

ชุมชนตำบลแขวงบาดาล มีพื้นที่เทือกเขาภูพาน ห่างออกไป ประมาณ 5 – 6 กิโลเมตร มีป่าชุมชนภูวาย ภูม่วง ที่ประชาชนได้เก็บพืชผักจากป่าแห่งนี้มาดำรงชีพ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมบวชป่า ปีละครั้ง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าให้คงอยู่ต่อไป

1.2.3 สภาพที่ดินและการใช้ดิน

สภาพดินเป็นลักษณะเป็นดินแดง ดินหินภูเขา เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก เหมาะสมในการเพาะปลูกพืชผักต่าง ๆ เช่น อ้อย มัน ยางพารา และข้าว (นาปี นาปรัง) เป็นต้น พบได้ทั่วไปบริเวณรอบหมู่บ้าน สามารถระบายน้ำได้ดี เหมาะแก่การเพาะปลูก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ พื้นดินเหมาะสมการทำเกษตร บริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

1.3 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันชาวบ้านตำบลแขวงบาดาล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักและมีอาชีพรับราชการ มากกว่า ร้อยละ 70 ในชุมชน ในปัจจุบันนี้อาชีพการทำนาจะได้รับผลกระทบจากผลผลิตที่ไม่แน่นอน ความผันผวนของราคาตลาด ในบางปีก็ไม่เพียงพอในการบริโภคเนื่องจากเกิดภาวะฝนแล้ง โดยในฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำในการทำนาปรังได้ โดยการเพาะปลูกทางการเกษตรของชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นอาชีพหลัก อาชีพรองคือการทำไร่มันสำปะหลัง ไร่อ้อย สวนยางพารา การทอผ้า (ผ้าขึ้นใหม่) และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วในด้านเศรษฐกิจในชุมชนบ้านแขวงบาดาล ได้มีการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มข้าว กลุ่มจักสาน (ตะกร้า กะหยั กะม่อ กะเล ผักหวาน สุ่มไก่ กะบุง ไช กระติบข้าว) กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ (วัว ควาย) กลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นต้น

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์จักสาน บ้านแซงบาดาล

1.4 สภาพทางด้านสังคม วัฒนธรรมและประเพณี

1.4.1 สภาพทางด้านสังคม

สภาพทางสังคมไทยญ้อตำบลแซงบาดาล เป็นสังคมแบ่งปัน ไม่มีการซื้อขาย เน้นแบ่งปัน แลกเปลี่ยน การเป็นอยู่ ประชาชนชาวแซงบาดาล มีลักษณะอยู่ง่าย กินง่าย มีประเพณีดั้งเดิมว่า หากมีคนเจ็บป่วย จะมีการช่วยเหลือดูแลกัน มาร่วมกันดูแล ในส่วนประเพณีการตาย ทางญ้อจะเรียก ศพ ว่า ขอน และจะให้เขยนม (หรือลูกเขย) ก่อน หากไม่มีเขยนม จะให้เขยนามเป็นผู้ดูแลศพ ไม่ให้มีอะไรบกร่อง โดยเริ่มตั้งแต่อยู่ที่บ้าน จนถึงการเคลื่อนย้ายไปยังวัดเมรุเผาศพ (การหามจะใช้ไม้หาม และใช้ผ้าบ้านของผู้ตาย แบ่งออกไปทำโรงศพด้วย) และพิธีกรรมสำคัญอีกอัน คือ การเดินกระทปไม้ จะให้เขยเป็นผู้เดิน หากทำไม่ได้ถึงจะจ้าง โดยกิจกรรมพิธีทั้งหมดจะเป็นเขยทำ โดยเขยที่ทำหน้าที่ในสังคมไทยญ้อมี 2 แบบ คือ เขยนม กับ เขยนาม กล่าวอธิบายคือ เขยนม คือ ลูกเขยที่แต่งงานกับลูกสาวของตนเอง ส่วนเขยนาม คือ ลูกเขยของเครือญาติพี่น้อง ในส่วนของการแต่งกายนั้น ผู้ชายจะนิยมใส่กางเกง 3 ส่วน เสื้อย้อมคราม ผู้หญิง เสื้อม่อฮ่อมสีเข้ม มีลายขอบขาว และหลากสีนุ่งซิ่น เครื่องประดับ จะเป็นต่างหู เจาะหูใหญ่ มีผมจ๊อก (เกล้าผม)

1.4.2 สภาพทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อตำบลแซงบาดาล เป็นชุมชนที่ชาวบ้านนับถือพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั่วไป ในด้านประเพณีต่างๆ นั้น ในรอบปีหนึ่งของชาวบ้านจะประกอบกิจกรรมในส่วนประเพณีต่าง ๆ ตามฮีต 12 คอง 14 ซึ่งถือเป็นคติความเชื่อของคนอีสาน และประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้จะมีความสอดคล้องสืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งความเชื่อและประเพณีที่สำคัญในปัจจุบันที่ยึดถือปฏิบัติของชาวบ้านตำบลแซงบาดาล มีดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อของชาวไทยญ้อ

ในส่วนของความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อตำบลแขงบาดาล เป็นมีความเชื่อที่ยังคงถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เช่น ห้ามล่วงเกินในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน หากมีการล่วงเกินจะมีอันเป็นไป การทำพิธีเลี้ยงผี จะใช้วัว ควาย หมู ไก่ (นิยมใช้สัตว์ใหญ่ ก่อนแล้วค่อยเป็นสัตว์เล็กลงมา) แต่ละปีจะใช้สัตว์ไม่เหมือนกัน เช่น ปีนี้ วัว ควาย ปีต่อไป หมู ไก่ ตามลำดับ ทั้งนี้ จะมีในพิธี “การเสี่ยงทาย” จากไม้ไผ่ด้วย โดยชาวบ้านจะเชื่อและมาร่วมกันทำ ณ หอเจ้าปู่ จะเลี้ยง 2 ครั้ง (เป็นหอที่มาพร้อมเจ้าเมืองแต่ครั้งแรก) ในพิธีกรรมจะใช้ภาษาคำพูดเช่นเดิมตั้งแต่เดิมที่เคยปฏิบัติมา ออกใหม่ 3 คำ หอน้ำฝน ออกใหม่ 6 คำ เลี้ยงเจ้าปู่ตา นอกจากนี้แล้วยังมีความเชื่อที่ว่า ผู้ชายจะนิยมสักขาลาย ตั้งแต่ช่วงเป็นหนุ่ม ลายมอม (ตั้งแต่หัวเข่าจนถึงต้นขา - หากใครเจ็บปวด ก็จะทำให้เห็นแค่ขาเดียว) หากชายใด ไม่สักขาลาย แสดงว่าไม่อดทน

ภาพที่ 2 ตอนปู่ตา บ้านแขงบาดาล

2) ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยญ้อ

ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบลแขงบาดาล เป็นวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งได้บ่มเพาะภูมิปัญญา ก่อกำเนิดเป็นประเพณีสำคัญ ๆ ขึ้นมา และได้ร่วมสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยเรียกขนานประเพณีเหล่านี้รวมกันว่า "ฮีตสิบสอง" ในประเพณีทั้งสิบสองเดือน ชาวไทยญ้อ เป็นถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ตั้งแต่เดือนอ้ายจนถึงเดือนสิบสอง แต่รูปแบบและกิจกรรมที่จัดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงร่วบริดขั้นตอนไปบ้างตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน พิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยจรรโลงให้ชาวไทยญ้ออยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ภายในหมู่บ้าน เพราะแต่ละพิธีกรรมล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยพยายามเน้นให้เห็นถึงความสุขที่ได้จากการทำบุญ การแสดงความกตัญญูทวดต่อผู้มีพระคุณ และความมีส่วนร่วมตลอดถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนบ้านและบุคคลโดยทั่วไป

โดยประเพณีที่สำคัญของชาวไทยญ้อ ที่ปัจจุบันยังคงจัดกิจกรรม สืบสานและดำรงอยู่ เช่น ประเพณีขึ้นเฮือนเม่อ (ขึ้นบ้านใหม่) บุญข้าวจี บุญกุ่มข้าว บุญเดือนสาม บุญเดือนหก (บุญบังไฟ บุญซำฮะ เลี้ยงเจ้าปู่) พิธีบายศรีสู่ขวัญ การบวงสรวงปู่ตา การจัดงานแต่งงาน เดือนสาม ประเพณีขอลูกขอเมีย การแต่งงานของชาวไทยญ้อ แตกต่างจากที่อื่น คือ ต้องแจ้งขออนุญาตพี่น้อง ต้องมี “ไขคำปาก” ประกอบด้วย เหล้าไห ไก่ตัว ค่าทองตามญาติบอก ญาติฝ่ายสาวจะขอกินตามเขย ว่าเขยอยากกินอะไร ก็ขอแบ่งกินด้วยครึ่งหนึ่ง มีพ่อล่ำ 2 คน (พ่อล่ำใหญ่ พ่อล่ำน้อย) แทนพ่อแทนแม่ เป็นผู้บริสุทธิ นับหน้าถือตา (ไม่มีแม่ล่ำ) พ่อล่ำต้องมีศีล นิยมพกหมามะเขือในย่าม อีกทั้งมีหมอลำ งานศพ ไทยญ้อ หากศพวางอยู่เรือน จะเอาหัวไว้ทางทิศ ตะวันออก เท้า ตะวันตก เนื่องจากไม่ลบหลู่ พระธาตุพนมหลังจากนั้นการเก็บกระดูก จะมีเทียนน้อยปักรอบพื้นที่ตามตัวที่ร่างขึ้น 32 จุด พร้อมจุดไฟ แล้วกลับหัวไปทางตะวันตก เท้าตะวันออก ไม่ใช่เงินวาง เพื่อเป็นการเคารพพระธาตุพนม คือ ทำบุญแล้วให้เดินทางไปเคารพพระธาตุ

ภาพที่ 3 การสืบสานประเพณีไทยญ้อ บ้านแขงบาดาล

ประเพณีที่โดดเด่นของชาวไทยญ้อ จะเป็นประเพณีหรือพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ เป็นประเพณีที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวไทยญ้อ แม้พิธีกรรมหลักจะคล้ายคลึงกับพิธีกรรมทำศพของชาวไทยลาวกลุ่มอื่นๆ อยู่บ้าง แต่รายละเอียดของพิธีกรรม ความเชื่อมีข้อแตกต่างอันเป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏชัดเจน ดังจะกล่าวให้เห็นเป็นข้อๆต่อไปนี้

1. คติความเชื่อเรื่องปิดห้วยท้ายศพ ด้วยโครงผ้านึงเพดานทั้งสองด้านเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติว่า การทำพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตจะต้องหลีกเลี่ยงการหันหน้าตรงกับฤกษ์ดาวเพดานซึ่งเป็นดาวที่ให้โทษถึงตาย

2. เรื่องการเผาศพ หากผู้ตายมีลูกเขยจะมอบหน้าที่ให้เผาศพ เพื่อป้องกันมดหรือแมลงไปรบกวนศพหากลูกเขยคนใดปฏิบัติหน้าที่บกพร่องจะถูกญาติหรือผู้ที่มาร่วมงานปรับไหมเป็นเงินหรือเหล้าตามสมควร ชาวญ้อเรียกว่า “ลูกไหม”

3. การตั้งศพ จะตั้งศพโดยหันหัวศพไปทางทิศตะวันออกส่วนชาวลาวกุ่มอื่นๆจะหันโลงศพไปทางทิศตะวันตก ชาวญ้อบ้านแขงบาดาลเชื่อว่าทางทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของพระธาตุพนมจะไม่ซี้ปลายเท้าไปทางนั้นถือว่าเป็นการลบหลู่ตายไปจะตกรก

4. เรื่องการจุดเทียนขนาดความยาว ได้เท่ากับความสูงของผู้ตาย จุดไว้ข้างศพ เพื่อที่จะได้ทราบว่าผู้ตายนั้นได้ตายลงด้วยสิ้นอายุขัยหรือไม่ ถ้าจุดเทียนแล้วลูกไหมจมนหมดเอง เชื่อว่าถึงเวลาสมควรตายแล้วแต่ถ้าจุดเทียนแล้วเทียนดับลงเสียก่อน เชื่อว่ามีเหตุอื่นมาทำให้ผู้ตายนั้นได้ตายไป

5. การงันเอ็นตี่ ถ้าคนตายมีลูกเขยเหล้าลูกเขยจะเดินสากในตอนเช้าและตอนกลางคืนทุกวันขณะที่ศพยังตั้งอยู่เรือนและเดินอีกครั้งตอนยกศพลงจากเรือนก่อนจะนำไปเผาลูกเขยทุกคนจะต้องทำพิธีเดินสาก หากคนใดเดินเป็นจะต้องจำจวานให้ผู้อื่นเดินแทนและการเดินต้องระวังให้สากกระทบขาหากสากตีกระทบขา เขยผู้นั้นจะต้องถูกปรับไหมเป็นเงินหรือเหล้า

6. การห้ามศพ ถ้าคนตายมีลูกเขยหรือหลานเขย ซึ่งชาวไทยญ้อเรียกว่า “เขยนม” และ “เขยนาม” จะทำหน้าที่ห้ามลูกมะพร้าว น้ำหอมเพื่อนำไปล้างหน้าศพที่ป่าช้า ในการห้ามศพ หากคานที่ห้ามเกิดหักจะต้องหยุดพักตรงบริเวณนั้นทันทีและต้องมีการงันเอ็นตี่เป็นการแก้เคล็ดให้ศพอีกหนึ่งคืนก่อนที่จะหามต่อไปได้ มิฉะนั้นอาจมีการตายเกิดขึ้นในหมู่เครือญาติผู้ตาย

7. การจุดไฟเผาศพ หากผู้ตายมีเขยนม เขยนาม จะให้เขยนมและเขยนามจุดไฟเผาศพต่อจากพระสงฆ์และสามเณรและเขยเหล่านี้จะต้องคอยดูศพจนไหม้หมด การยืนให้ยืนหันหลังให้กองฟอน ถ้ายืนหันหน้าหันตนเองอาจจะต้องตายไปในไม่ช้า

8. วันที่ห้ามเผาศพ ห้ามเผาศพในวันอังคาร ถือว่าเป็นวันแข่งหรือวันอัปมงคลหากเผาในวันนี้ญาติพี่น้องจะเดือดร้อน จะเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ถ้าหากมีความจำเป็นวันไม่ได้จะต้องทำการแก้เคล็ด โดยญาติพี่น้องของผู้ตายจะต้องจุดได้เดินนำหน้าขบวนหามศพ

9. การเก็บกระดูก ก่อนจะเก็บกระดูกจะต้องมีการเกลี่ยกองกระดูกและซี้เถ้าให้เป็นรูปคนนอนหงายโดยทำการเกลี่ยสองครั้ง ครั้งแรกจะหันหัวไปทางทิศตะวันออก สมมุติว่าต้องตายครั้งที่สองจะหันหัวไปทางทิศตะวันตก สมมุติว่าเกิดประเพณีชาวลาว อื่นๆจะหันหัวไปทางทิศตะวันตกก่อน ครั้งที่สองจึงหันหัวไปทางทิศตะวันออก

10. ชาวไทยญ้อบ้านแขงบาดาลจะไม่มีการวางเงินเหรียญลงไปบนกระดูกและซี้เถ้าเพื่อแทนอวัยวะของผู้ตายเหมือนเช่นชาวลาว หลังจากการเกลี่ยกระดูกและซี้เถ้าเป็นรูปคนครั้งที่สอง สมมุติว่าเกิดจะโปรยดอกไม้และน้ำหอมลงไปเท่านั้น

11. บริเวณที่เผาศพ หลังจากเผาศพแล้วจะปักหลักไม้พร้อมสลักชื่อของผู้ตายไว้บนหลักนั้น ฝังไว้ตรงบริเวณที่เผาศพ เรียกว่า “เสาเส” เพื่อเป็นเครื่องหมายให้ลูกหลานและญาติพี่น้องจำได้ เมื่อเครือญาติคนต่อเสียชีวิตจะได้นำไปเผาบริเวณใกล้เคียงกัน

12. คติความเชื่อเรื่องพาข้าว โดยการเอากระดูกของผู้ตายไปฝากพระไว้ที่วัด หรือเก็บไว้บริเวณที่เผาศพนั้น เพราะยังไม่พร้อมที่จะทำพิธีทำบุญแจกข้าวอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย

13. ไม่นิยมเอากระดูกหรือเถ้าถ่านไปลอยน้ำ

14. ไม่มีการเซ่นไหว้สถานที่ฝังหรือเผาศพหลุมจากทำบุญแจกข้าวเสร็จแล้วจะบอกกล่าวผู้ตายไปให้สถิตย์อยู่ที่บ้านเพื่อปกป้องรักษาและคุ้มครองบ้านเรือน

ข้อแตกต่างของประเพณีการตายของชาวไทยญ้อที่กล่าวมาข้างต้นเป็นพิธีกรรมแปลกออกไปจากกลุ่มไทยลาวทั่วไปจึงมีผู้คนให้ความสนใจและศึกษาประเพณีหรือพิธีกรรมการตายของชาวไทยญ้อตำบลแขงบาดาล

2. การเปลี่ยนแปลงและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ได้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียง เกิดเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค โลกาภิวัตน์ ความทันสมัยและอิทธิพลทางวัฒนธรรมได้แผ่ขยายเข้ามาอย่างต่อเนื่องจากทุกทิศทาง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงในด้านอาหาร ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต บทบาทเพศ และการสร้างบ้าน ดังนี้

2.1 ด้านอาหาร

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อบ้านแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ มีอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของตนซึ่งคืออาหารพื้นบ้านเป็นอาหารที่นิยมทำรับประทานกันทั้งในครัวเรือนและเมื่อเวลามีงานบุญต่างๆ ซึ่งไทยญ้อแขงบาดาลส่วนมากจะนิยมรับประทานอาหารคาว เป็นอาหารจำพวก ต้ม อ่อม โดยอาหารคาวที่ขึ้นชื่อและเป็นที่ยอมรับของชาวไทยญ้อ แขวงบาดาล มีดังนี้

(1) **แจ่วบองญ้อ** จุดเด่นคือ นิยมใช้เนื้ออึ่งหรือเนื้อปลานำมาหมักให้มีความเข้มข้นและนำมาทำเป็นปลาร้าและปรุงรสตามความชอบ

(2) **อ่อมข้าวอ่อมหวาย** คือแกงอ่อมที่ใส่ทั้งข้าวและหวายไปพร้อมๆ กันและที่ขาดไม่ได้คือน้ำหุ้ยนางเพื่อเพิ่มความเข้มข้นและข้าวเปือยหอมๆ เพื่อเพิ่มรสชาติความอร่อย

(3) **ข้าวกะแป้ง** วิธีการทำคือนำข้าวเปือยไปใส่กับใบกระเทียมมาตำเข้าด้วยกันให้ละเอียด นำมาปั้นเป็นก้อน แล้วนำไปตากให้แห้ง ปั่นขนาดเท่าขนมปัง 1 ก้อน นิยมนำไปใส่ในแกงกับอ่อมเพื่อเพิ่มรสชาติแกง อ่อมให้อร่อยมากขึ้น ซึ่งนับเป็นเคล็ดลับความอร่อยของชาวไทยญ้อ

ส่วนอาหารหวานนิยมทำจากข้าว ประกอบด้วย

(1) ข้าวกระดาศัม คล้ายๆข้าวต้มมัดแต่มีความละเอียดกว่าคือการนำข้าวเหนียวมาตำให้ละเอียด แล้วนำมาห่อใบตองใส่น้ำนิดหน่อยให้มีความเหนียวแล้วนำไปย่างไฟ จะมีความหอมระยะเวลาการทำ จะใช้เวลาประมาณ 10 นาที

(2) ข้าวโป่งญ้อ มีลักษณะเหมือนข้าวโป่งทั่วไป แต่มีความแตกต่างจากที่อื่นคือ ชาวไทยญ้อจะนึ่งข้าวเหนียวให้สุกนำมาตำใส่ (เถาตดหมา) เครือตดหมา แล้วนำไปทำเป็นแผ่น นำไปตากและย่างไฟแล้วนำมารับประทานได้

ในปัจจุบันด้านอาหารท้องถิ่นไทยญ้อจะนิยมทำบริโภคในครัวเรือน นอกจากนั้นก็ยังจัดทำเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้รับประทานในช่วงกิจกรรมหรือประเพณีงานที่สำคัญของชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของชุมชนไทยญ้อบ้านแซงบาดาล

2.2 ด้านภาษา

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อบ้านแซงบาดาล มีลักษณะการพูดที่มีสำเนียงเหมือนภาษาญไท คือมีลักษณะการพูดภาษาไทย ผสม ภาษาอีสานแต่จะออกเสียงหวาน โดยมีลักษณะสำเนียงการพูดที่มีความเด่นชัดเพราะจะมีสำเนียงที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นตรงที่ การเรียกคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยา อื่นๆ จะเน้นไปที่ “สระเออ” เช่น “ตะไคร้” เรียก “หั่วอเค่อ” สรรพนามเรียกพ่อแม่เรียกว่า เฒ่า เช่น “พ่อจะไปไหน” คือ “เฒ่าสิไปกะเลอะ” ใช้เรียกตนเองว่า “กัน” นอกจากนี้ข้อสังเกตความเด่นชัดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ บ้านแซงบาดาล คือ การใช้คำที่เรียกบุพการี โดยในอดีตนิยมใช้เรียกพ่อแม่ว่า “กู” “มึง” คือภาษาที่ใช้เรียกกันในครอบครัวซึ่งในอดีตไม่ได้มองว่าเป็นเรียกรู้การใช้คำหยาบ จะมีเอกลักษณ์คือภาษาจะเน้น ฮอ นก ฮูก และสระเออ แต่เมื่อยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจึงมีการปรับเปลี่ยนใช้จากกู มึง มาเป็นเจ้า ช่อย เมื่อปีพ.ศ. 2510 และปัจจุบันนิยมใช้ทั้งเจ้า ช่อยและพ่อ แม่ ผสมผสานกันตามสังคมสมัยใหม่

2.3 ด้านการแต่งกาย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ มีลักษณะการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์โดยเสื้อผ้านิยมทำจากผ้าฝ้ายและตากตัวเอง จะเห็นได้จาก **เสื้อผ้าผู้ญิง** นิยมใส่เป็นเสื้อแขนยาว สามส่วน สีคราม มีขอบขาว ขอบทำจากผ้าขาว ใช้การเย็บมือ กระดุมทำมาจากสตางค์แดง ส่วนผ้าถุงจะทำจากผ้าฝ้ายและใช้สีครามแล้วแต่ความชอบ และผ้าสบงจะใช้ผ้าขิดตกแต่งตามความชอบ อย่างไรก็ตามการแต่งกายของผู้หญิงญ้อแซงบาดาลในอดีตนั้นผู้หญิงญ้อเมื่อแต่งงานมีลูกแล้วจะเปลือยตัวคือเปิดหน้าอกเดินในชุมชน เพราะเชื่อว่าจะทำให้น้ำนมไหลเวียนดีและ ในอดีตจะไม่มี ร่องเท้า หรือคนที่ใส่รองเท้าจะทำจาก ไม้ไผ่ หรือปอกกล้วยวน มาแยกสายนำมาใส่เป็นร่องเท้า บางคนนำไม้ไผ่มาจากรูปทรงแล้วเจาะรู ประกอบเป็นร่องเท้า ส่วนทรงผมจะเกล้าผมมัดด้วยผ้าขาว เครื่องประดับจะประกอบไปด้วย ต่างหู เครื่องเงิน มีกำไลแขน สร้อยคอ ส่วนการเจาะหูของผู้หญิงแซงบาดาลจะนิยมเจาะตั้งแต่แรกเกิด **เสื้อผ้าผู้ชาย** นิยม ใส่เสื้อมะฮ่อม แขนสั้นและใส่กางเกงขาก้วยสี

ดำ ขาก้วยแบบชาสามส่วน วิธีการใส่นำมาพับและมัดใส่เอวเลยซึ่งสามารถใส่ได้ในทุกกาละเทศะทั้งอยู่บ้านและไปงานประเพณี ในปัจจุบันด้านการแต่งกายได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าทั่วไปตามท้องตลาด จะมีใส่ชุดพื้นเมืองไทยญ้อก็เฉพาะกิจกรรมหรือประเพณีงานที่สำคัญของชุมชนเท่านั้น เนื่องจากชุดพื้นเมืองไทยญ้อเป็นผ้าที่ทำด้วยมือ ละเอียด ประณีต ทำยาก ขึ้นตอนเยอะในการผลิตผ้าพื้นเมือง กว่าจะทำเสร็จค่อนข้างใช้เวลานาน จึงทำให้ความนิยมการใส่ชุดผ้าพื้นเมืองค่อนข้างน้อย เพราะหาได้ยากในการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง

2.4 ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต

ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวไทยญ้อตำบลแขงบาดาล มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งได้บ่มเพาะภูมิปัญญาก่อเกิดเป็นประเพณีสำคัญขึ้นมาและได้รับสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อบ้านแขงบาดาลมีการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรม ที่เคยยึดถือปฏิบัติมาในทุกๆด้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างเคร่งครัด โดยอัตลักษณ์ด้านสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยญ้อตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ ที่เด่นชัดมีดังนี้

(1) **วัฒนธรรมประเพณี** การเผาศพของไทยญ้อจะมีความแตกต่างจาก ในเรื่องพิธีกรรมโดยมักหันหัวศพไปทางทิศตะวันออกเพื่อเป็นการบูชาพระธาตุพนม เป็นทิศพระเจ้าอภัยทั้งการแต่งตัวศพ ในอดีตจะแต่งตัวด้วยผ้าชุดใหม่ ต้องนุ่งกลับหัวกลับท้าย เสื้อผ้าทุกชิ้นต้องฉีกหรือตัดชายผ้าเพื่อให้แตกต่างระหว่างของคนเป็นกับคนตาย เมื่อแต่งกายเสร็จจะทำการหวิ้มโดยหริชกหนึ่งไปข้างหน้า ชีกหนึ่งไปข้างหลัง เชื่อว่าเป็นหริชกของคนเป็นข้างหนึ่งคนตายข้างหนึ่ง แล้วหักหริชกเป็นสองท่อน เพราะถือว่าเป็นหริชกของคนตาย

(2) **ประเพณีการแต่งงาน** โดยมีจุดเด่นของประเพณีคือ เน้นวิธีการขอที่ต้องประกอบไปด้วย “ขึ้นหาปลาหาม” “หัวไปนาง หางไปเท้า” “เหล้าไหโกโต” “ฮับไข่ใส่งา” หรือ ฮับไข่เซ่งงา / การปรับเหมอ หรือการปรับไหม ซึ่งใช้แทนคำสินสอด

(3) **การเลี้ยงเจ้าปู่ตา** เป็นงานประจำปี แต่วิธีการเลี้ยงจะเลี้ยงจากสัตว์น้อยไปหาสัตว์ใหญ่ เช่นปีนี้เป็นหมู ปีต่อมาจะเป็น เป็ด ไก่ ซึ่งจะมีการหมนเวียนตลอดทุก 3 ปี

(4) **ฮีตญ้อคลองญูไท** คือ จะมีความพึงระวังในเรื่องการห้ามพูดเท็จ พูดปด ในทุกประเพณีต้องรู้จักไปลามาไหว้ รู้จักที่ต่ำที่สูง รู้จักกะลาเทศ รู้จักญาติพี่น้อง และมีการนับถือพ่อแม่แม่ลามา

(5) **ความเชื่อในเรื่องการนับถือผี** ชาติพันธุ์ไทยญ้อจะมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผี โดยในทุกบ้านจะมีหิ้งที่ต้องประดับด้วยดอกไม้เพื่อนำไว้บูชาผีโดยปัจจุบันยังคงรักษาไว้ จะมีการบูชาในทุกวันพระสวดบูชาชั้น 5 เพื่อความสิริมงคลของตนเองและครอบครัว

2.5 ด้านบทบาทเพศ (ชาย-หญิง)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อบ้านแขงบาดาล อำเภอสมเด็จมีอัตลักษณ์ทางด้านบุคลิกภาพและการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมแนวทางในการปฏิบัติตนมาจากในอดีตซึ่งได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยวิถีชีวิต บทบาทเพศ (ชาย-หญิง) มีลักษณะดังนี้

(1) **บทบาทของผู้ชาย** จะนิยมทำงานนอกบ้านส่วนมากเป็นงานที่เน้นในเรื่องการใช้แรงงาน เช่นการ สร้างบ้าน งานทำสวน ทำไร่ การทำงานด้านเกษตรทั้งหมด

(2) **บทบาทของผู้หญิง** จะนิยมทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้านควบคู่กันไป โดยงานนอกบ้านจะเน้นไปที่ การดำนา การตกกล้า การหาบน้ำ ส่วนงานในบ้านจะดูแลในเรื่องการ ทำอาหาร ดูแลเรื่องน้ำใช้น้ำกิน ส่วนการนวดข้าว การตีข้าวช่วยเหลือกันทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

(3) **การแต่งงานในอดีตของไทยญ้อ** ผู้หญิงไทยญ้อเมื่อออกรับแล้วจะไม่ได้มรดกจากพ่อแม่จะต้องไปเอามรดกกับสามี ส่วนในการให้มรดก ส่วนมากจะนิยมมอบให้ให้ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูพ่อแม่ โดยมีข้อปฏิบัติที่ว่า **“คุณเมียอยู่หัว คุณผัวอยู่กัน”** แปลว่า เมียจะเป็นถักผ้าทอผ้าให้ผู้ชาย ส่วนสามีดูแลเรื่องเวลาผู้หญิงอยู่ไฟอยู่กรรมผู้ชายจะคอยดูแลเรื่องการอยู่ไฟและเตรียมสิ่งของต่างๆให้ผู้หญิง ซึ่งเป็นค่านิยมที่ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนในเรื่องการอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว สังคมไทยญ้อแขวงบาดาลในอดีต มีข้อปฏิบัติของลูกเขยที่ห้ามเข้าไปในห้องพระ เพราะถือว่าเป็นการล่วงเกิน ทำให้ผิดผี เจ็บไข้ได้ป่วย ส่วนลูกสะใภ้มีข้อปฏิบัติคือห้ามล่วงเกินบ้านปู่ย่าตาทวดพิธีการเข้านอกออกในภายในบ้าน โดยมีห้องที่ต้องห้าม ถ้ามีการล่วงเกินจะก่อให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยผู้หญิงเมื่อออกรับแล้วจะไม่ได้มรดกจากพ่อแม่จะต้องไปเอามรดกกับสามี ส่วนในเรื่องในอดีตค่านิยมของชาวไทยญ้อประมาณ 2 พันบาท ส่วนปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ โดยมีการที่ผู้ชายไปสุขอผู้หญิง ทรัพย์สินมรดกที่ทำได้ก็ได้จากพ่อแม่ทั้งฝ่ายและฝ่ายหญิง มอบให้เป็นทรัพย์สิน มรดกในการสร้างครอบครัว ส่วนการเลี้ยงดูพ่อแม่ก็เป็นหน้าที่ของทั้งชายและหญิงในฐานะบุตรที่ต้องดูแลร่วมกันทั้งพ่อแม่ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

2.6 ด้านการสร้างบ้านเรือน

การสร้างบ้าน ในอดีตชาวไทยญ้อนิยมสร้างบ้านต่อเกย หมายถึงมีบ้านและมีขานต่อ มีลักษณะเป็นเทปต่อโดยพักแรกคือตัวเรือนพักสอง เรียกเกย ขยับออกมา 20 เซนส่วนพัก 3 คือขาน ขยับออกมาอีก 20 เซนติเมตร และมีครัวต่อจากขาน อีกด้านคือครัวห้องนอน ส่วนการสร้างห้องนอนแล้วแต่กำลังทรัพย์ ในอดีตชาวไทยญ้อแขวงบาดาลนิยม สร้างเป็นบ้านชั้นเดียวยกสูง ข้างล่างจะมีคอกวัว คอกควายเพื่อเป็นพื้นที่ในการทำงานด้านอื่นๆ เช่น ต่ำหูก ปลูกฝ้ายหรือเลี้ยงสัตว์

ส่วนในเรื่องการทำอาหารนิยมทำที่ครัวบนบ้านซึ่งจะมีโถงน้ำใช้น้ำกินอยู่บนบ้าน สมัยโบราณจะแก๊วอาบน้ำอยู่บนบ้านในอดีตใช้ไม้ไผ่ในการทำเป็นตัวบ้าน นำมาสับและประกอบเป็นฝายบ้าน ส่วนหลังคาจะมุงด้วยหญ้าคา ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นมุงแป้น และปรับเปลี่ยนเป็นสังกะสี ส่วนบันได นิยมสร้างเป็นบันไดลิง ซึ่งสามารถยกเข้า - ออกได้ เพื่อความคล่องตัวส่วนเล้าข้าว ในอดีตจะมุงหญ้าคา หรือมุงด้วยแป้น นิยมทำไว้ข้างบ้านและหันหน้าไปทางทิศตะวันตก

ในปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงการสร้างบ้านเรือนจะเป็นบ้านชั้นเดียวตามแบบสมัยใหม่ แต่ก็ยังคงมีอยู่บางครัวเรือนที่คงสภาพบ้านเรือนแบบเดิมไว้ให้ปรากฏอยู่ในชุมชน เนื่องจากต้องการอนุรักษ์สืบสานมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น

คุณค่า ความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและมรดกทางภูมิปัญญาให้อยู่คู่กับสังคมและชุมชนสืบต่อไป

3. แนวทางการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบล แขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

แนวทางการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้ ในด้าน อาหาร ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นไทยญ้อ ให้ลูกหลานชาวไทยญ้อรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการสืบทอด สืบสาน อนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรม มีความ เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ถ้าเราทำแล้วจะทำให้เกิดความปลอดภัยและสงบสุขในชีวิตและชุมชน โดยในการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมเหล่านี้ต่อไปแม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการ บางอย่างของวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมเหล่านั้นไปบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน โดยมีการประยุกต์ตามแบบวิถีชีวิตใหม่เข้ากับมาใช้ใน วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมเพิ่มมากขึ้นเพื่อความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรม แต่วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยญ้อก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงและจะยังคงดำรงอยู่กับชาวไทยญ้อตำบลแขงบาดาลต่อไป โดยแนวทางการสืบทอดวิถีชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อดังกล่าว การส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ ในส่วนของ แนวทางการสืบทอดมีการอนุรักษ์และส่งเสริมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นหลักปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อให้คงอยู่สืบไปในสังคม อย่างแพร่หลายอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ บ้านแขงบาดาล ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1) สภาพทั่วไปด้าน ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ นั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อได้อพยพมาจากเมืองคำม่วนเข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ สภาพทางด้านภูมิศาสตร์อาศัยใกล้แหล่งน้ำ เพื่อทำการเกษตรและการอุปโภคบริโภค สภาพทางด้านเศรษฐกิจประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก สภาพด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสังคมแบ่งปัน มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ส่วน ในทางด้านวัฒนธรรมนั้น ยึดถือปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 ในส่วนของแนวทางการสืบทอดมีการอนุรักษ์และ ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นหลักปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อให้คงอยู่สืบไปในสังคม สอดคล้องกับการวิจัยของศิริกมล สายสร้อย (2540) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของชาวไทยญ้อในอำเภอธัญประเทศ ผลการวิจัยพบว่า บ้านของชาวไทยญ้อเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง ส่วนใหญ่นิยมตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเหมือนญาติ บ้านเรือน สร้างอยู่ตามพื้นที่ทำกินของตัวเอง พื้นที่ทำเกษตรกรรมจะอยู่ห่างจากที่อยู่อาศัยไม่มากนัก มีการดำรงชีพออย่างง่าย ปลูกพืชและเลี้ยง

สัตว์พอเพียงต่อการยังชีพตามลักษณะภูมิประเทศ ในบริเวณพื้นที่ลุ่มจะปลูกข้าวหรือทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวไทยอู๋ ส่วนในพื้นที่ดอนจะปลูกพืชไร่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับการวิจัยของโสภณ มูลหา และคณะ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์และการสร้างโอกาสของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในด้าน ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์นั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ได้อพยพมาจากเมืองคำม่วน ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีการอพยพมาจากเมืองบง เมืองวัง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยได้อพยพมาจากนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านภูมิศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ ผู้ไทยและไทยลาว จะอาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำและภูเขาสำหรับการเกษตร การเลี้ยงสัตว์และการประมง ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก สภาพด้านสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ ผู้ไทย ไทยลาว เป็นสังคมแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน มีลักษณะอยู่ง่าย กินง่าย ส่วนในทางด้านวัฒนธรรมนั้นจะยึดตามฮีต 12 คอง 14 นอกจากนี้ยังพบว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ ผู้ไทยและไทยลาว ได้แก่ ด้านอาหาร ภาษา ด้านการแต่งกาย/เสื้อผ้า ด้านกิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชนและความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านบุคลิกลักษณะและวิถีชีวิต บทบาทเพศ (ชาย-หญิง) ด้านสถาปัตยกรรม (การสร้างบ้านเรือน วัดวาอาราม) การสร้างบ้าน ด้านจิตรกรรมและประติมากรรม อัตลักษณ์ด้านอื่นๆ เช่น หัตถกรรม พื้นบ้าน การจัดการท่องเที่ยว รวมถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง และการสร้างโอกาสของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์จังหวัดกาฬสินธุ์ มีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ คือ การจักสาน กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยคือ ผ้าไหมแพรวาและมาลัยไม้ไผ่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวคือ รุง

2) การเปลี่ยนแปลงและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอู๋ ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอาหาร ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต บทบาทเพศ และการสร้างบ้าน โดยมีสาเหตุมาจากโลกาภิวัตน์และการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรวิทย์ ก้านจักร (2558) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของชาวไทยอู๋ในเขตตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยอู๋มีรูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมในด้านรูปแบบที่อยู่อาศัย ด้านการแต่งกาย ด้านการเกษตรและครัวเรือน ด้านประเพณีและ พิธีกรรม โดยมีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยภายใต้การพัฒนาประเทศของรัฐที่เร่งให้มีการกระจายความเจริญสู่ชนบท โดยเน้นความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมและการสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้ชาวไทยอู๋ต้องมีการปรับรูปแบบวิถีชีวิต โดยประยุกต์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้เข้ากับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สม จะเปา (2560) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการ

เปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะฉิ่น บ้านใหม่ สามัคคี ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า ชาว กะฉิ่นมีด้านความเชื่อ ศาสนาแบบดั้งเดิม วัฒนธรรม และ ประเพณี ที่ได้เชื้อมือกันมา ยุคต่อยุคจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและประเพณีของชนชาติพันธุ์กะฉิ่น ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมที่เปิดกว้าง สามารถแสดงออกได้อย่างเปิดเผย เช่น ด้าน วัฒนธรรม ประเพณีการแต่งกาย ภาษา และประเพณีการเต้นรำ

3) แนวทางการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ ตำบลแขงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า แนวทางการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้ ในด้าน อาหาร ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นไทยญ้อ ให้ลูกหลานชาวไทยญ้อรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการสืบทอด สืบสาน อนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับชุมชน โดยในการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้สอดคล้อง กับวิถีชีวิตในปัจจุบัน โดยมีการประยุกต์ตามแบบวิถีชีวิตใหม่ โดยแนวทางการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อดังกล่าว การส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ ในส่วนของแนวทางการ สืบทอดมีการอนุรักษ์และส่งเสริมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นหลักปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อให้คง อยู่สืบไปในสังคมอย่างแพร่หลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ละครวงศ์ (2557) ที่ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปาก เเกะญอ บ้านหนองมนทา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านหนอง มนทา (มอวาคี) มีกระบวนการสร้างข้อตกลงร่วมกัน มี การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน ตลอดจนจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ รักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ปากเกาะญอในชุมชนบ้านหนองมนทา ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ชุมชน มีผู้รู้ และผู้อาวุโสเป็นกลุ่มบุคคลที่ สำคัญในการขับเคลื่อน การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอกมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมการรักษาและ อนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบปากเกาะญออย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัญญา อภิบาลกุล และ ชลธิชา เจริญพันธุ์ (2552) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทย (ญ้อ) บ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทย (ญ้อ) บ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นชุมชนเข้มแข็งมี ศักยภาพทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมสูง มีเอกลักษณ์ด้าน วัฒนธรรมประเพณีที่ชัดเจน เครื่องครัดในฮีดคองและมีประเพณีที่น่าสนใจที่มีการทำเฉพาะในพื้นที่ซึ่ง ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การทำ เรือไฟบก การทอผ้า จักสาน งานช่างหัตถ์ดงามมี ความพยายามในการรักษาสืบทอดวิถีวัฒนธรรมยอไว้ให้เรียนรู้และมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงหลาย แห่ง เช่น พระธาตุท่าอุเทน จึงมีแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทย (ญ้อ) บ้านโพน ซึ่งได้ จากการสนทนากลุ่มและการระดมความคิดเห็นร่วมกันของคนในชุมชนได้กลยุทธ์ เชิงรุกในการทำ

การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงรับในการพัฒนาบริการ และโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนบนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) ควรมีการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เพื่อรวบรวมให้ได้ชุดข้อมูลที่ต้องการแบบเดียวกัน เป็นหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัย เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าให้กับบุคคลทั่วไปในการศึกษาค้นคว้าประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์

2) ควรมีการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์ ในด้านต่างๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เป็นมรดกทางภูมิปัญญาเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบสานของเยาวชนรุ่นหลังเพื่อให้ธำรงรักษาไว้ในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนา

1) ภาครัฐและภาคเอกชนควรสนับสนุนและส่งเสริมด้านงบประมาณ การจัดกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในด้านนโยบายและวิชาการ

2) ภาครัฐและภาคเอกชนควรสนับสนุนและส่งเสริมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนให้เกิดความตระหนัก การสืบสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอยู่ให้คงอยู่ชุมชนตลอดไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพื่อเจาะลึกในประเด็นวัฒนธรรม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ ในรูปแบบกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอยู่

เอกสารอ้างอิง

ครูไทยเพื่อศิษย์. (2554). ปัจจัยด้านอัตลักษณ์ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชลธิชา เจริญพันธุ์. (2552). การศึกษาศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอ้อย (ญ้อ) บ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอน้ำหนาว จังหวัดนครพนม.มหาวิทยาลัยขอนแก่น:ขอนแก่น.

โชติกา ศรีประเสริฐ. (2554). กระบวนการออกแบบอัตลักษณ์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

- http://chotika51-thesis.blogspot.com/2011/07/blog-post_31.html
- นฤมล ละครวงศ์.(2557). **กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ บ้านหนองมนทา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.** วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 10(2) 44-55.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2549) **อัตลักษณ์ของชาติตามนโยบายการศึกษา.** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง : กรุงเทพฯ.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). **การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง.** ในวาทกรรมอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วรเมธ ยอดนุ่น. (2548). **อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว ศึกษากรณีหมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ. จังหวัดสกลนคร.
- วชิรวิทย์ ก้านจักร.(2558). **วิถีชีวิตของชาวไทยอุ้อในเขตตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 1(2) 70-80.
- ศิริกมล สายสร้อย. (2540). **วิถีชีวิตของชาวไทยอุ้อในอำเภออรัญประเทศ.** สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (อัดสำเนา).
- สม จะเปา.(2560).**การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะฉิ่น บ้านใหม่สามัคคี ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.**วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. 8(2) 69-77.
- สมิง จารย์คุณ. (2557). **อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในบริบทการพัฒนา : กรณีศึกษาชุมชน บ้านทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี .** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.: กรุงเทพฯ.
- โสภณ มูลหาและคณะ.(2565).**อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จังหวัดกาฬสินธุ์และการสร้างโอกาสของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์จังหวัดกาฬสินธุ์.** มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์.
- อ้อมเดือน สดมณี. (2540). **จิตวิทยาสังคม.**กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

Translated Thai References

Chanya Apipalkul, Chonthicha Jermphan. (2 0 0 9) Potential studies for the development of cultural tourism Thaio ethnic group (Jho) Ban Phon, Non Tan Subdistrict, Tha Uten District, Nakhon Phanom Province. Khon Kaen University:Khon Kaen.

- Chotika Sriprasert. (2011). Identity Design Process. [online]. Derivation:
http://chotika51-thesis.blogspot.com/2011/07/blog-post_31.html
- Ministry of Culture. (2009) . “ National Culture Master Plan Source (2007-2016) ” . [Online]. Available : <http://www.m-culture.go.th/> . Retrieved August 22, 2018. [In Thai]
- Narumon loppawong (2 0 1 4) . The process of managing to preserve the cultural identity of the Pakagueño ethnic group. Ban Nong Mantha, Mae Wang District, Chiang Mai Province. International Journal of Thai Tourism.10(2) 44-55.
- Omduean Sodmanee (2007) . Social Psychology. Bangkok : Institute of Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University, Prasarnmit.
- Prasit Leepreecha. (2004). Establishing and inheriting the identity of the Hmong ethnic group. In Kwan Shiwan Red Lotus (editor.). Identity discourse. Bangkok: Sirindhorn Anthropological Center.
- Sirikamon Saysroy. (1997) . The way of life of the Thai yho people in Aaporean Pradesh.Board of Directors (duplication).
- Sopon Mulha and et al. (2 0 2 2) . Ethnic identity in Kalasin province and the opportunity creation of product innovation in Kalasin Province. Kalasin University. Kalasin.
- Som Japao. (2017) . Changes in the quality of life of the Kachin ethnic group Ban Mai Samakkhi, Mueang Na Subdistrict, Chiang Dao District, Chiang Mai Province.Journal of Buddhist Studies. 8(2) 69-77.
- Saming JanKhun. (2 0 1 4) . Identity of Lao ethnic groups in a development context : a community case study Ban Thap is similar to Ban Rai District, Uthai Thani Province. Kasetsart University. : Bangkok.
- Thongchai Somboon (2006) National identity according to education policy. Faculty of Education, Ramkhamhaeng University : Bangkok.
- Thai Teachers for Disciples. (2 0 1 1) . Identity factors, tourist resources that affect management success. Ban Ta Klang Elephant Village Tourism, Surin Province Master of Arts Thesis, Faculty of Tourism and Hospitality Management, Mahasakam University.

wachirawit kanjak. (2 0 1 5). Tha Yho people's way of life in Khlong Nam Sai Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. Journal of Humanities and Social Sciences, Rajabhat University. 1 (2) 7 0 - 8 0 .

Worameth Yodnoom. (2005). Ethnic identity in a tourism context Study the case of the Villages included. Mit, Muang District, Chiang Rai Province. Kasetsart University Campus Chalermprakit.